

‘n MAATSKAPLIKEWERKINTERVENSIEPROGRAM

VIR DIE

**ADOLESENTE LEERDER MET SPESIFIEKE
LEERHINDERNISSE**

Deur

Helena Johanna Galloway

Voorgelê ter vervulling van ‘n deel van die vereistes vir die graad

Doctor Philosophiae in Maatskaplike Werk

In die Fakulteit Geesteswetenskappe

Universiteit van Pretoria

Pretoria

PROMOTOR: DR J.M.C. JOUBERT

OKTOBER 2006

DANKBETUIGINGS

Ek wil graag my opregte dank en waardering teenoor die volgende persone uitspreek wat die voltooiing van hierdie studie moontlik gemaak het:

- **My Hemelse Vader, wat my voortdurende krag en leiding gegee het.**
- **My gesin, vir hulle getroue bystand, belangstelling, hulp en aanmoediging. Sonder julle sou dit totaal onmoontlik gewees het!**
- **My familie, vir hulle belangstelling.**
- **Al my vriende, vir hulle belangstelling, aanmoediging, gebede en liefde.**
- **Dr J.M.C Joubert, my studieleier, vir haar professionele hulp en geduldige leiding.**
- **Mev. S. Minnaar, vir die taalversorging.**
- **Die hoof en onderwysers van die betrokke Hoërskool waar 'n deel van die studie uitgevoer is, vir hulle hulp.**
- **Die komitee en personeel van die kantoor van Kindersorg: Suid-Afrika waar 'n gedeelte van die studie uitgevoer is.**
- **Mev. M. Erasmus, wat my in raad en daad bygestaan het.**
- **Die adolessente, vir hulle deelname aan hierdie studie en die ure van pret en plesier!**
- **Die Universiteit van Pretoria, vir die beurs wat hierdie studie moontlik gemaak het.**

OPGEDRA AAN

MY MAN EN KINDERS

SUMMARY

A SOCIAL WORK INTERVENTION PROGRAMME WITH THE ADOLESCENT LEARNER WITH SPECIFIC BARRIERS TO LEARNING

By

HELENA JOHANNA GALLOWAY

PROMOTER: DR J.M.C. JOUBERT

DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

UNIVERSITY OF PRETORIA

DEGREE: DOCTOR PHILOSOPHIAE

The adolescent with specific barriers to learning often exhibit socio-emotional problems. Conversely, adolescents experiencing socio-emotional upsets do not achieve academically. The exact nature of the relationship is difficult or nearly impossible to elucidate. The aim of this study was to establish the specific challenges that the adolescent learner with barriers to learning with an average or above average intelligence, experiences on socio-emotional level and to take these feelings, experiences and needs as a lancher basis to develop and implement a social work intervention programme. Also to evaluate the effect of this programme on the socio-emotional functioning and academic progress of the adolescents involved.

The process of intervention research was followed during the empirical study. The combined, two-phase approach of Cresswell was used for data gathering. The one group pre-test post-test was utilized for the evaluation of the effectiveness of the social work intervention programme. The Child functioning inventory High School (CFI – High) was used to gather information during the quantitative phase.

This study focused on the socio-emotional functioning and challenges of the adolescent learner with specific barriers to learning and used Gestalt play therapy within a group context to address these challenges. During the qualitative phase two focus group discussions were held where the experiences, emotions and challenges of adolescents with specific barriers to learning were discussed with a group of five girls and five boys. Based on data gathered from these discussions, and a literature study a social work intervention programme was developed and implemented. This programme consisted of play therapy

techniques within the Gestalt therapy framework. The social work intervention programme consisted of ten group sessions of about 90 minutes each, with a group of five girls and a group of five boys. The respondents were between 14 to 16 years, of an average to above average intelligence, and were referred to the social worker of a branch of Child Welfare: South Africa, Mpumalanga because of socio-emotional problems. This study attempted to incorporate the essential elements of Gestalt therapy, various play therapy techniques and the dynamics of group work into a programme to address socio-emotional issues experienced by the adolescent learner with barriers to learning.

Socio-emotional aspects that were conceptualised and specifically evaluated are: positive functioning elements, self perception, trauma dynamics, interpersonal relationships and decision making abilities.

Based on the findings, the conclusion could be made that the social work intervention programme brought about an improvement in the socio-emotional functioning and the academic progress of the respondents.

OPSOMMING

‘n MAATSKAPLIKEWERKINTERVENSIEPROGRAM VIR DIE ADOLESSENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE

Deur

HELENA JOHANNA GALLOWAY

PROMOTOR: DR J.M.C. JOUBERT

DEPARTEMENT MAATSKAPLIKE WERK

GRAAD: DOCTOR PHILOSOPHIAE

Die adolessente leerder met spesifieke leerhindernisse ervaar dikwels sosio-emosionele probleme. Aan die ander kant sal die adolessent wat sosio-emosionele probleme ervaar, nie akademies presteer nie. Dit is bykans onmoontlik om die presiese verhouding te bepaal. Die doel van hierdie studie is om die uitdagings wat die adolessente leerder met spesifieke leerhindernisse met ‘n gemiddelde of bo-gemiddelde intelligensie op sosio-emosionele gebied ervaar, vas te stel, en om hierdie gevoelens, ervarings en behoeftes as ‘n lanseerbasis te gebruik vir die ontwikkeling en implementering van ‘n maatskaplikewerkintervensieprogram. Die impak van die intervensieprogram op die sosio-emosionele funksionering en akademiese prestasie van die adolessente is ook bepaal.

Tydens die empiriese navorsing is die proses van intervensienavorsing gevolg. Die gekombineerde, twee fase model van Cresswell is gebruik vir data-insameling, terwyl die een groep voor-toets na-toets gebruik is om die effektiwiteit van die maatskaplikewerkintervensieprogram te meet. Die Kinderfunksioneringsinventaris – Hoërskool (CFI- Hoër) is gebruik om inligting in te samel tydens die kwantitatiewe fase.

Die studie het gefokus op die sosio-emosionele funksionering van die adolessente leerder met spesifieke leerhindernisse en het Gestaltspelterapie binne ‘n groepkonteks gebruik om die aangeleenthede aan te spreek. Gedurende die kwalitatiewe fase is twee fokusgroepbesprekings gehou met een groep van vyf meisies en een groep van vyf seuns waar hulle gevoelens, ervarings en behoeftes bepaal en bespreek is. Op grond van data ingesamel tydens die fokusgroepbesprekings en ‘n literatuurstudie is ‘n maatskaplikewerkintervensieprogram ontwikkel en geïmplementeer. Hierdie program bestaan uit tegnieke gebaseer op die gestaltbenadering.

Die maatskaplikewerkintervensieprogram bestaan uit tien groepwerksessies van ongeveer 90 minute elk met ‘n groep van vyf seuns en ‘n groep van vyf meisies. Die respondente was

tussen 14 en 16 jaar en van 'n gemiddelde tot bo-gemiddelde intelligensie wat verwys is na die maatskaplike werk kantoor van Kindersorg: Suid-Afrika, in Mpumalanga, deur onderwysers, as gevolg van sosio-emosionele probleme. Hierdie studie het gepoog om die basiese beginsels van Gestaltherapie en verskeie speltherapietegnieke met groepsdinamika te inkorporeer in 'n maatskaplikewerkintervensieprogram om die sosio-emosionele probleme van die adolessente leerder met spesifieke leerhindernisse aan te spreek.

Sosio-emosionele aspekte wat gekonseptualiseer en ge-evalueer is, is: positiewe funksioneringselemente, selfpersepsie, trauma dinamika, interpersoonlike verhoudings en besluitnemingsvermoë.

Gebaseer op bevindinge, kan die gevolgtrekking gemaak word dat die maatskaplikewerkintervensieprogram, verbetering te weeg gebring het in die sosio-emosionele funksionering en akademiese prestasie van die respondente.

SLEUTELTERME

Maatskaplikewerkintervensieprogram

Adolessent

Spesifieke leerhindernisse

Gestaltbenadering

Gestaltspeltherapie

Gestaltgroepwerk

Speltherapie

Sosio-emosionele funksionering

Selfpersepsie

Akademiese prestasie

KEYWORDS

Social work intervention programme

Adolescent

Specific barriers to learning

Gestalt approach

Gestalt play therapy

Gestalt group work

Play therapy

Socio-emotional functioning

Self perception

Academic performance

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK EEN: ALGEMENE INLEIDING

1.1	INLEIDING.....	1
1.2	PROBLEEMFORMULERING.....	6
1.3	AARD, DOELSTELLING EN DOELWITTE VAN DIE ONDERSOEK.....	11
1.3.1	AARD VAN DIE STUDIE.....	11
1.3.2	DOELSTELLING VAN DIE STUDIE.....	12
1.3.3	DOELWITTE.....	12
1.4	NAVORSINGSVRAAG EN HIPOTESE VIR DIE STUDIE	13
1.4.1	FASE EEN: KWALITATIEWE DEEL : NAVORSINGSVRAAG	14
1.4.2	FASE TWEE: KWANTITATIEWE DEEL: HIPOTESE.....	14
1.5	NAVORSINGSBENADERING.....	14
1.6	SOORT NAVORSING.....	16
1.7	NAVORSINGSTRATEGIE EN -ONTWERP	16
1.7.1	FASE EEN: KWALITATIEWE DEEL : NAVORSINGSTRATEGIE	17
1.7.2	FASE TWEE: KWANTITATIEWE DEEL: NAVORSINGSONTWERP	17
1.8	NAVORSINGSPROSEDURE EN WERKSWYSE	19
1.8.1	FASE EEN: PROBLEEM ANALISE EN PROJEKBEPLANNING.....	19
1.8.2	FASE TWEE: INSAMELING VAN INLIGTING EN SINTESE.....	20
1.8.3	FASE DRIE: ONTWERP.....	21
1.8.4	FASE VIER: VROEË ONTWIKKELING EN VOORONDERSOEK.....	25
1.8.5	FASE VYF: EVALUERING EN GEVORDERDE ONTWIKKELING.....	26
1.8.6	FASE SES: VERSPREIDING	28
1.9	VOORONDERSOEK	28
1.9.1	LITERATUURSTUDIE	28
1.9.2	UITVOERBAARHEID VAN DIE ONDERSOEK	28
1.9.3	TOETSING VAN VRAELYS/ MEET INSTRUMENT	29
1.10	OMSKRYWING VAN UNIVERSUM, POPULASIE, AFBAKENING VAN STEEKPROEF EN WYSE VAN STEEKPROEFNEMING	29
1.10.1	UNIVERSUM.....	29

1.10.2	POPULASIE	29
1.10.3	AFBAKENING VAN STEEKPROEF	30
1.10.4	WYSE VAN STEEKPROEFTREKING.....	30
1.11	ETIESE ASPEKTE.....	32
1.11.1	BLOOTSTELLING AAN FISIESE OF PSIGIESE PYN OF ONGEMAK.....	32
1.11.2	VRYWILLIGE, INGELIGTE DEELNAME	32
1.11.3	MISLEIDING VAN RESPONDENTE.....	33
1.11.4	RESPEK VIR PROEFPERSONE EN HUL PRIVAATHEID/ ANONIMITEIT KONFIDENTIALITEIT	33
1.11.5	OPTREDE EN BEKWAAMHEID VAN DIE NAVORSER.....	33
1.11.6	SAMEWERKING MET MEDEWERKERS.....	34
1.11.7	VRYSTELLING OF PUBLIKASIE VAN BEVINDINGE	34
1.11.8	GENESING VAN RESPONDENTE	34
1.12	LEEMTES VAN DIE STUDIE.....	34
1.13	DEFINISIES VAN HOOFKONSEPTE	35
1.13.1	DIE ADOLESSENT.....	35
1.13.2	SPEKIFIEKE LEERHINDERNISSE	36
1.13.3	MAATSKAPLIKEWERKINTERVENSIEPROGRAM	37
1.14	INDELING VAN NAVORSINGSVERSLAG	39
1.15	SAMEVATTING	39

HOOFSTUK TWEE: DIE GESTALT BENADERING TOT TERAPIE IN MAATSKAPLIKE WERK

2.1	INLEIDING.....	41
2.2	HISTORIESE AGTERGROND VAN DIE GESTALT BENADERING	41
2.3	OMSKRYWING VAN BEGRIPPE WAT VERBAND HOU MET DIE GESTALT BENADERING	42
2.3.1	GESTALT	42
2.3.2	DIE GESTALT BENADERING.....	43
2.3.3	BASIESE BEGINSELS VAN DIE GESTALT BENADERING	43
2.3.4	GESTALTTERAPIE	45
2.3.5	GESTALT SPELTERAPIE.....	47
2.4	BASIESE PERSPEKTIEWE AS GRONDSLAG VIR DIE	

	GESTALT BENADERING.....	47
2.4.1	FENOMENOLOGIESE PERSPEKTIEF	48
2.4.2	“FIELD THEORY” (SISTEEMTEORIE/VELDTEORIE)	48
2.4.3	EKSISTENSIËLE PERSPEKTIEF.....	49
2.5	TEORETIESE FUNDERING VAN DIE GESTALT BENADERING	50
2.5.1	HOLISME	50
2.5.2	GESTALT FORMASIE.....	51
2.5.3	ORGANISMIESE SELF-REGULERING/ HOMEOSTASE.....	51
2.5.4	BEWUSTHEID.....	55
2.5.5	HIER-EN-NOU.....	59
2.5.6	KONTAK EN KONTAKGRENS.....	60
2.5.7	KONTAKGRENSVERSTEURINGS	61
2.5.7.1	SAMEVLOEIING	62
2.5.7.2	INTROJEKSIE	63
2.5.7.3	PROJEKSIE	63
2.5.7.4	RETROFLEKSIE	64
2.5.7.5	DEFLEKSIE.....	64
2.5.7.6	DESENSITISASIE	65
2.5.7.7	EGOTISME.....	65
2.5.8	ONVOLTOOIDHEDE.....	66
2.5.9	POLARITEITE	67
2.5.10	PERLS SE VYF LAE VAN DOELTREFFENDE KONTAK EN BEWUSTHEID. 69	
2.5.10.1	DIE VALSLAAG (‘PHONY LAYER’).....	69
2.5.10.2	DIE BEWUSTHEIDSLAAG OF FOBIESE LAAG (‘PHOBY LAYER’).....	70
2.5.10.3	DIE IMPASSE LAAG (PERLS SE WEERSTANDSLAAG)	71
2.5.10.4	DIE IMPLOSIEWE- OF INTERAKSIE LAAG (‘IMPLOSIVE LAYER’).....	72
2.5.10.5	DIE EKSPLOSIEWE- OF KONTAK LAAG. (‘EXPLOSIVE LAYER’).....	72
2.6	DIE DOEL VAN GESTALT THERAPIE	74
2.6.1	VERANTWOORDELIKHEID.....	74
2.6.2	BEWUSTHEID.....	74
2.6.3	INTEGRASIE.....	74
2.7	GESTALT THERAPIETEGNIEKE	75
2.8	SAMEVATTING.....	77

HOOFSTUK DRIE: SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE

3.1	INLEIDING.....	79
3.2	TERMINOLOGIE VAN LEERHINDERNISSE.....	80
3.3	DEFINISIE VAN LEERHINDERNISSE.....	81
3.4	HISTORIESE AGTERGROND.....	86
3.5	ETIOLOGIE VAN SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE	88
3.5.1	FISIESE FAKTORE (INTRINSIEKE FAKTORE).....	88
3.5.1.1	BESERINGS VAN DIE BREIN EN SENTRALE SENUWEESTEL.....	88
3.5.1.2	GENETIESE FAKTORE	92
3.5.1.3	ANDER BIOCHEMIESE ABNORMALITEITE.....	93
3.5.1.4	UNIEKE ONTWIKKELINGSTEMPO	94
3.5.2	SOSIO-KULTURELE FAKTORE (EKSTRINSIEKE FAKTORE).....	95
3.5.3	SOSIO-EMOSIONELE FAKTORE.....	97
3.6	INDELING EN KLASSIFIKASIE VAN LEERHINDERNISSE	97
3.6.1	PERSEPSUELE PROSESSE	100
3.6.2	ENKODERINGSPROSES (OPEENVOLGINGSVERMOË).....	103
3.6.3	ABSTRAKSIE ONVERMOË	104
3.6.4	KOGNISIE PROSES.....	105
3.6.5	AANDAG- EN KONSENTRASIEPROSES.....	106
3.6.6	GEHEUE PROSESSE.....	107
3.6.7	TWYFELAGTIGE NEUROLOGIESE SIMPTOME.....	108
3.6.8	SPRAAK- EN GEHOORAFWYKINGS.....	108
3.7	SOSIO-EMOSIONELE EIENSKAPPE VAN DIE ADOLESSENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE	109
3.7.1	POSITIEWE FUNKSIONERINGSAREAS	109
3.7.2	SELFPERSEPSIE	110
3.7.3	TRAUMA DINAMIKA	112
3.7.3.1	NEGATIEWE HOUDING TEENoor SKOOL.....	113
3.7.3.2	VERSTEURDE EMOSIONELE ERVARINGE	113
3.7.3.3	ONWILLIGHEID OM TE EKSPLOREER	115
3.7.3.4	AFFEKTIEWE VERANDERLIKE GEDRAG	115
3.7.4	INTERPERSOONLIKE VERHOUDINGS.....	117

3.7.4.1	SWAK INTERPERSOONLIKE VERHOUDINGS.....	118
3.7.4.2	SOSIALE VAARDIGHEDE	118
3.7.5	BESLUITNEMINGSVERMOË.....	120
3.8	TIPES LEERSTYLE EN DIE IMPLIKASIES VIR TERAPIE.....	120
3.9	SAMEVATTING.....	121

HOOFSTUK VIER: ADOLESSENSIE AS ONTWIKKELINGSFASE

4.1	INLEIDING.....	124
4.2	ADOLESSENSIE: DIE HANGBRUGPERIODE TUSSEN KINDWEES EN VOLWASSENHEID.....	125
4.3	HOLISTIESE ONTWIKKELING VAN DIE ADOLESSENT.....	136
4.3.1	FISIESE ONTWIKKELING.....	136
4.3.2	KOGNITIEWE ONTWIKKELING.....	140
4.3.3	PERSOONLIKHEIDS-, EMOSIONELE- EN IDENTITEITSONTWIKKELING .	144
4.3.4	SOSIALE ONTWIKKELING	155
4.3.5	MORELE- EN RELIGIEUSE ONTWIKKELING	158
4.3.6	KONATIEWE ONTWIKKELING	162
4.4	ONTWIKKELINGSTAKE.....	165
4.5	SAMEVATTING.....	167

HOOFSTUK VYF: MAATSKAPLIKEWERKINTERVENSIE MET BEHULP VAN GESTALTSPELTERAPIE MET DIE ADOLESSENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE

5.1	INLEIDING.....	170
5.2	DIE DOEL EN TAAK VAN MAATSKAPLIKE WERK.....	170
5.3	SPEL, DOELWITSPSEL EN ONTWIKKELINGSPEL	172
5.4	DIE DOEL EN WAARDE VAN SPEL AS TERAPEUTIESE MEDIUM	174
5.4.1	SPELTERAPIE AS TOEPASLIKE INTERVENSIE-METODE.....	175

5.4.1.1	DEFINISIE VAN SPELTERAPIE.....	175
5.4.1.2	SPELTERAPIE IN DIE SKOOLOPSET.....	177
5.4.1.3	SPELTERAPIE AS KOMMUNIKASIEMIDDEL MET DIE ADOLESSENT.....	179
5.4.1.4	SPELTERAPIE AS HULPMIDDEL IN DIE BEWUSWORDING VAN EMOSIES.....	180
5.4.1.5	DIE GEBRUIK VAN SPELTERAPIE OM DIE UITDRUKKING VAN EMOSIES AAN TE MOEDIG.....	180
5.4.1.6	SPELTERAPIE BIED 'N VEILIGE OMGEWING TOT DIE UITDRUKKING VAN EKSTREME VORME VAN GEDRAG.....	181
5.4.1.7	SPELTERAPIE STIMULEER DIE REGTER BREINHEMISFEER.....	181
5.4.1.8	SPELTERAPIE BIED AAN DIE ADOLESSENT DIE GELEENTHEID OM SY PERSEPSIE VAN DIE WERKLIKHEID UIT TE SPEEL.....	182
5.5	DIE HULPVERLENINGSPROSES AAN DIE ADOLESSENT.....	183
5.6	DIE GESTALTSPELTERAPIEPROSES.....	187
5.6.1	DIE EK-JY ('I/THOU') VERHOUDING.....	188
5.6.2	BEWUSWORDING EN KONTAK.....	190
5.6.2.1	SENSORIESE KONTAKMAKING EN SELFONDERSTEUNING.....	191
5.6.2.2	EMOSIONELE BEWUSTHEID.....	193
5.6.3	BENUTTING VAN TOEPASLIKE SPELMEDIA EN TEGNIEKE TEN EINDE DIE ADOLESSENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE TE HELP OM SY STORIE TE VERTEL.....	194
5.6.3.1	VORME VAN SPEL EN SPELMEDIA.....	195
5.6.3.1.1	GEDRAMATISEERDE SPEL.....	196
5.6.3.1.2	SKEPPENDE SPEL.....	197
5.6.3.1.3	TEKEN EN VINGERVERF.....	199
5.6.3.1.4	KLEIWERK.....	201
5.6.3.1.5	BIBLIOSPEL EN ONVOLTOOIDE SINNE.....	202
5.6.3.1.6	FANTASIE EN METAFOR.....	203
5.6.3.1.7	MUSIEK AS TERAPEUTIESE HULPMIDDEL.....	204
5.6.4	DIE FASILITERING VAN EMOSIONELE UITDRUKKING EN DIE HANTERING VAN EMOSIES.....	205
5.6.5	SELFVERTROETELING.....	206
5.6.6	ONTWIKKELING VAN TOEPASLIKE GEDRAG.....	207
5.6.7	STEUNSTELSEL.....	207
5.6.8	TERMINERING.....	207

5.7	DIE ADOLESSENT SE INTERNE PROSES BINNE DIE GESTALTSPELTERAPIEPROSES	208
5.7.1	DIE ADOLESSENT OPENBAAR PROBLEEM GEDRAG OF EMOSIONELE UITDAGINGS.....	209
5.7.2	DIE ADOLESSENT BIND MET DIE TERAPEUT	209
5.7.3	DIE ADOLESSENT BEGIN OM SY STORIE TE VERTEL.....	209
5.7.4	DIE ADOLESSENT SE BEWUSTHEID VAN ASPEKTE VERHOOG.....	209
5.7.5	DIE ADOLESSENT DEFLEKTEER OF ONTTREK.....	210
5.7.6	WEERSTAND.....	210
5.7.7	DIE ADOLESSENT GAAN VOORT OM SY STORIE TE VERTEL	211
5.7.8	DIE ADOLESSENT HANTEER SELF-VERNIETIGENDE OORTUIGINGS...	212
5.7.9	DIE ADOLESSENT OORWEEG VERSKEIE KEUSES.....	212
5.7.10	DIE ADOLESSENT EKSPERIMENTEER MET NUWE GEDRAG.....	212
5.7.11	DIE ADOLESSENT BELEEF AANGEPASTE FUNKSIONERING.....	212
5.7.12	HANTERING VAN DIE INVLOED VAN SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE OP DIE ADOLESSENTE LEERDER AS HOLISTIESE WESE.....	212
5.8	SAMEVATTING.....	213

HOOFSTUK SES: MAATSKAPLIKE GROEPWERK VANUIT DIE GESTALTBENADERING

6.1	INLEIDING	215
6.2	GESTALTGROEPWERK.....	216
6.2.1	DOEL VAN GESTALTGROEPWERK.....	217
6.2.2	FASES VAN DIE GESTALTGROEPWERKPROSES.....	218
6.2.2.1	DIE INISIËLE FASE.....	219
6.2.2.2	DIE OORGANGSFASE	222
6.2.2.3	DIE WERKSFASE	223
6.2.2.4	TERMINERINGSFASE.....	224
6.2.3	GEVOELENS BINNE GROEPSVERBAND.....	225
6.2.4	DIE VLAKKE VAN NEUROSE IN GESTALTGROEPWERK	226
6.2.5	KONTAKGRENSTERSTURINGS BINNE DIE GESTALTGROEPWERKPROSES	228
6.2.6	GESTALTGROEPWERKMODELLE.....	229
6.2.6.1	EEN-TOT-EEN GROEPMODEL.....	230

6.2.6.2	GROEPSDINAMIKAMODEL	230
6.2.6.3	GEMENGDE MODEL	230
6.3	IMPLIKASIES VAN DIE HOLISTIESE ONTWIKKELING VAN DIE ADOLESENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE VIR GESTALTSPELTERAPIE	231
6.3.1	FISIESE ONTWIKKELING.....	231
6.3.2	KOGNITIEWE ONTWIKKELING.....	231
6.3.3	SOSIO-EMOSIONELE ONTWIKKELING.....	232
6.4	‘N MAATSKAPLIKEWERKINTERVENSIEPROGRAM VIR DIE ADOLESENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE	246
6.4.1	GROEPWERKSESSIE EEN.....	250
6.4.2	GROEPWERKSESSIE TWEE: KEN MEKAAR.....	250
6.4.3	GROEPWERKSESSIE DRIE: EMOSIES EN BEWEGING.....	251
6.4.4	GROEPWERKSESSIE VIER : SPANWERK	253
6.4.5	GROEPWERKSESSIE VYF: ‘EK’	254
6.4.6	GROEPWERKSESSIE SES: BINNE EN BUIE	255
6.4.7	GROEPWERKSESSIE SEWE: WOEDE.....	256
6.4.8	GROEPWERKSESSIE AGT: MY VERLEDE, MY HEDE EN MY TOEKOMS	257
6.4.9	GROEPWERKSESSIE NEGE: WIE IS EK?.....	258
6.4.10	GROEPWERKSESSIE TIEN: TOTSIENS	259
6.5	DIE OORVLEUELING VAN GESINSTAKE, OPVOEDKUNDIGE TAKE EN DIE MAATSKAPLIKEWERKTAKKE TEN OPSIGTE VAN DIE ADOLESENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE.....	260
6.6	SAMEVATTING	262

HOOFSTUK SEWE: EMPIRIESE RESULTATE

7.1	INLEIDING.....	264
7.2	OORSIG VAN DIE NAVORSINGSPROSES.....	264
7.3	KWALITATIEWE FASE.....	273
7.3.1	NAVORSINGSVRAAG	274
7.3.2	KWALITATIEWE DATA INSAMELING.....	278
7.3.3	KWALITATIEWE DATA ANALISERING	275
7.3.4	BESPREKING VAN EMPIRIESE DATA.....	276
7.3.4.1	TEMA EEN: ASPEKTE WAT DEUR AKADEMIESE PRESTASIE BEÏNVLOED WORD.....	277

7.3.4.1.1	SUB-TEMA EEN: HUISLIKE PROBLEME	278
7.3.4.1.2	SUB-TEMA TWEE: VERHOUDINGS.....	279
7.3.4.2	TEMA TWEE: HANTERING VAN ASPEKTE WAT AKADEMIESE PRESTASIE BEÏNVLOED	285
7.3.4.3	TEMA DRIE: GEVOELENS, ERVARINGS EN BEHOEFTES VAN ADOLESENTE TEN OPSIGTE VAN LEERHINDERNISSE EN DIE INVLOED DAARVAN OP HULLE LEWE	287
7.3.5	VERTROUENSWAARDIGHEID VAN KWALITATIEWE NAVORSING.....	292
7.4	KWANTITATIEWE FASE – PROGRAM IMPLEMENTERING	294
7.4.1	HIPOTESES VIR DIE KWANTITATIEWE FASE VAN DIE NAVORSING	294
7.4.2	KWANTITATIEWE DATA INSAMELING.....	294
7.4.3	AGTERGRONDINLIGTING VAN RESPONDENTE	297
7.4.4	GROEPWERKSESSIES.....	299
7.4.4.1	GROEPWERKSESSIE EEN: VOORTOETS.....	300
7.4.4.2	GROEPWERKSESSIE TWEE: KENMEKAAR.....	305
7.4.4.3	GROEPWERKSESSIE DRIE: EMOSIES EN BEWEGING.....	308
7.4.4.4	GROEPWERKSESSIE VIER : SPANWERK.....	313
7.4.4.5	GROEPWERKSESSIE VYF: ‘EK’	319
7.4.4.6	GROEPWERKSESSIE SES: BINNE EN BUIE	325
7.4.4.7	GROEPWERKSESSIE SEWE: WOEDE	330
7.4.4.8	GROEPWERKSESSIE AGT: MY VERLEDE, MY HEDE EN MY TOEKOMS.....	335
7.4.4.9	GROEPWERKSESSIE NEGE: WIE IS EK?.....	339
7.4.4.10	GROEPWERKSESSIE TIEN: TOTSIENS	343
7.4.5	ANALISERING VAN KWANTITATIEWE DATA.....	344
7.4.5.1	SOSIO-EMOSIONELE ASPEKTE SOOS GEMEET TYDENS VOOR- EN NATOETS.....	344
7.4.6	VERTROUENSWAARDIGHEID VAN DIE KWANTITATIEWE DATA.....	347
7.4.7	DATA ANALISE EN INTERPRETASIE.....	349
7.5	SAMEVATTING.....	397

HOOFSTUK AGT: SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

8.1	INLEIDING.....	399
8.2	HOOFSTUK EEN: ALGEMENE INLEIDING	399
8.2.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	399
8.3	HOOFSTUK TWEE: GESTALTBENADERING TOT TERAPIE IN MAATSKAPLIKE WERK	402
8.3.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	402
8.4	HOOFSTUK DRIE: SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE	406
8.4.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	406
8.5	HOOFSTUK VIER: ADOLESSENSIE AS ONTWIKKELINGSFASE	408
8.5.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	408
8.6	HOOFSTUK VYF: MAATSKAPLIKEWERKINTERVENSIE MET BEHULP VAN GESTALTSPELTERAPIE MET DIE ADOLESSENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE	410
8.6.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	410
8.7	HOOFSTUK SES: MAATSKAPLIKE GROEPWERK VANUIT DIE GESTALTBENADERING	412
8.7.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	412
8.8	HOOFSTUK SEWE: EMPIRIESE GEGEWENS.....	414
8.8.1	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGS	414
8.8.2	AANBEVELINGS NA AANLEIDING VAN HIERDIE NAVORSING	417
8.9	EVALUERING VAN DIE DOELSTELLING EN DOELWITTE.....	421
8.10	EVALUERING VAN NAVORSINGSVRAAG EN HIPOTESSES.....	424
8.11	SLOTOPMERKINGS	425
9.	BRONNELYS.....	426

LYS VAN TABELLE

TABEL 1.1: NAVORSINGSPROSEDURE.....	18
TABEL 1.2: FASE EEN	19
TABEL 1.3: FASE TWEE	20
TABEL 1.4: FASE DRIE	21
TABEL 1.5: FASE VIER	25
TABEL 1.6: TABEL VYF.....	26
TABEL 3.1: BASIESE PERSEPSUELE KONSEPTE.....	101
TABEL 4.1: SUBFASES VAN ADOLESSENSIE.....	128
TABEL 4.2: VERGELYKING VAN VERSKEIE SKRYWERS SE SIENING	132
TABEL 4.3: ONTWIKKELING VAN DIE ADOLESSENT HOLISTIES GESIEN	133
TABEL 4.4: VERGELYKING VAN ONTWIKKELING TUSSEN SEUNS EN MEISIES.....	139
TABEL 4.5: MORELE ONTWIKKELING VOLGENS PIAGET	159
TABEL 5.1: SPESIFIEKE DOELSTELLINGS EN DIE ONTWIKKELING VAN GEPAARDGAANDE VAARDIGHEDE TYDENS SPELTERAPIE.....	176
TABEL 5.2: GESTALTSPELTERAPIEPROSES.....	187
TABEL 6.1: GROEPWERKFASE, GESTALTSPELTERAPIEPROSES EN PERLS SE LAE.....	219
TABEL 6.2: KONTAKGRENSTERSTEURINGS BINNE DIE GESTALTGROEPWERKPROSES.....	229
TABEL 6.3: REALITEITE EN POLARITEITE.....	243
TABEL 6.4: TEGNIEKE, VERWYSINGS EN DOELWITTE.....	248
TABEL 6.5: TAKE VAN DIE SKOOL, GESIN EN MAATSKAPLIKE WERKER	260
TABEL 7.1: TEMAS, SUB-TEMAS EN KATEGORIEë.....	276
TABEL 7.2: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	305
GROEPWERKSESSIE TWEE : MEISIES	305
TABEL 7.3: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	307
GROEPWERKSESSIE TWEE: SEUNS	307
TABEL 7.4: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	311
GROEPWERKSESSIE DRIE: MEISIES	311
TABEL 7.6: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	315
GROEPWERKSESSIE VIER: MEISIES	315
TABEL 7.7: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	318
GROEPWERKSESSIE VIER: SEUNS	318
TABEL 7.8: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	321

GROEPWERKSESSIE VYF: MEISIES.....	321
TABEL 7.9: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	324
GROEPWERKSESSIE VYF: SEUNS.....	324
TABEL 7.10: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	326
GROEPWERKSESSIE SES: MEISIES	326
TABEL 7.11: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	330
GROEPWERKSESSIE SES: SEUNS.....	330
TABEL 7.12: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	332
GROEPWERKSESSIE SEWE: MEISIES	332
TABEL 7.13: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	334
GROEPWERKSESSIE SEWE: SEUNS	334
TABEL 7.14: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	336
GROEPWERKSESSIE AGT: MEISIES	336
TABEL 7.15: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	338
GROEPWERKSESSIE AGT: SEUNS	338
TABEL 7.16: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	340
GROEPWERKSESSIE NEGE: MEISIES	340
TABEL 7.17: ASSESSERING VAN INDIVIDUELE PROSESSE.....	342
GROEPSESSIE NEGE: SEUNS	342
TABEL 7.18: OPSOMMING VAN SOSIO-EMOSIONELE ASPEKTE GEBRUIK TYDENS VOOR- EN NATOETS	344
TABEL 7.19: RESPONDENT 1A – POSITIEWE KONSTRUKTE	350
TABEL 7.20: RESPONDENT 1A – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	353
TABEL 7.21: RESPONDENT 2C – POSITIEWE KONSTRUKTE	355
TABEL 7.22: RESPONDENT 2C - NEGATIEWE KONSTRUKTE	357
TABEL 7.23: RESPONDENT 3R – POSITIEWE KONSTRUKTE	359
TABEL 7.24: RESPONDENT 3R - NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	362
TABEL 7.25: RESPONDENT 4C – POSITIEWE KONSTRUKTE	363
TABEL 7.26: RESPONDENT 4C – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	365
TABEL 7.27: RESPONDENT 5C – POSITIEWE KONSTRUKTE	367
TABEL 7.28: RESPONDENT 5C – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	368
TABEL 7.29: RESPONDENT 6C – POSITIEWE KONSTRUKTE	370
TABEL 7.30: RESPONDENT 6C – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	372
TABEL 7.31: RESPONDENT 7B - POSITIEWE KONSTRUKTE.....	375
TABEL 7.32: RESPONDENT 7B – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	375
TABEL 7.33: RESPONDENT 8J - POSITIEWE KONSTRUKTE.....	377
TABEL 7.34: RESPONDENT 8J - NEGATIEWE KONSTRUKTE	378
TABEL 7.35: RESPONDENT 9S – POSITIEWE KONSTRUKTE	380

TABEL 7.36: RESPONDENT 9S – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	381
TABEL 7.37: RESPONDENT 10A – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	382
TABEL 7.38: RESPONDENT 10A – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	383
TABEL 7.39: MEISIESGROEP – POSITIEWE KONSTRUKTE	385
TABEL 7.40: MEISIESGROEP - NEGATIEWE KONSTRUKTE	386
TABEL 7.41: SEUNS GROEP – POSITIEWE KONSTRUKTE	388
TABEL 7.42: SEUNS GROEP – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	389
TABEL 7.43: VERGELYKING TUSSEN MEISIES EN SEUNS – POSITIEWE KONSTRUKTE	390
TABEL 7.44: VERGELYKING TUSSEN MEISIES EN SEUNS – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	391
TABEL 7.45: SAMEVATTING VAN ALLE RESPONDENTE – POSITIEWE KONSTRUKTE	392
TABEL 7.46: SAMEVATTING VAN ALLE RESPONDENTE – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	393
TABEL 7.47: AKADEMIESE PRESTASIE	395

LYS VAN FIGURE

FIGUUR 2.1: PROSES VAN HOMEOSTASE-GESTALTFORMASIE	54
FIGUUR 2.2: OPSOMMING VAN HOOFASPEKTE VAN DIE GESTALTBENADERING ...	73
FIGUUR 3.1: ONTWIKKELINGSAREAS VAN DIE BREIN	89
FIGUUR 3.2: BREINLOBBE	93
FIGUUR 3.3: SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE.....	98
FIGUUR 4.1: ONTWIKKELINGSTAKE VAN DIE ADOLESSENT	127
FIGUUR 4.2: ADOLESSENSIE AS ONTWIKKELINGS FASE.....	129
FIGUUR 4.3: DIE VIER FUNKSIONERINGSDIMENSIES VAN DIE ADOLESSENTE LEERDER MET SPESIFIEKE LEERHINDERNISSE.....	149
FIGUUR 4.4 ONDERSKEIE PERSPEKTIEWE VAN DIE SELFBEELD	150
FIGUUR 4.5 HATTIE SE SELFKONSEP MODEL	151
FIGUUR 4.6 INVLOED VAN DIE WIL OP DIE MENS SE GEDRAG.....	165
FIGUUR 5.1: DRIE PROSESSE VIND GELYKTYDIG PLAAS	184
FIGUUR 7.1: POSITIEWE KONSTRUKTE RESPONDENT 1A.....	350
FIGUUR 7.2 : RESPONDENT 1A – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	352
FIGUUR 7.3: RESPONDENT 2C – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	354
FIGUUR 7.4: RESPONDENT 2C - NEGATIEWE KONSTRUKTE	357
FIGUUR 7.5: RESPONDENT 3R – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	359
FIGUUR 7.6: RESPONDENT 3R – NEGATIEWE KONSTRUKTE	360

FIGUUR 7.7: RESPONDENT 4C – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	363
FIGUUR 7.8: RESPONDENT 4C – NEGATIEWE KONSTRUKTE	364
FIGUUR 7.9: RESPONDENT 5 C – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	366
FIGUUR 7.10: RESPONDENT 5C – NEGATIEWE KONSTRUKTE	368
FIGUUR 7.11: RESPONDENT 6C – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	370
FIGUUR 7.12: RESPONDENT 6 C – NEGATIEWE KONSTRUKTE	371
FIGUUR 7.13: RESPONDENT 7B – POSITIEWE KONSTRUKTE	373
FIGUUR 7.14: RESPONDENT 7B – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	375
FIGUUR 7.15: RESPONDENT 8J - POSITIEWE KONSTRUKTE.....	377
FIGUUR 7.16: RESPONDENT 8J: NEGATIEWE KONSTRUKTE	378
FIGUUR 7.17: RESPONDENT 9S - POSITIEWE KONSTRUKTE.....	380
FIGUUR 7.18: RESPONDENT 9S – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	381
FIGUUR 7.20: RESPONDENT 10A – NEGATIEWE KONSTRUKTE.....	383
FIGUUR 7.21: MEISIESGROEP – POSITIEWE KONSTRUKTE.....	384
FIGUUR 7.22: MEISIES GROEP- NEGATIEWE KONSTRUKTE	386
FIGUUR 7.23: SEUNS GROEP – POSITIEWE KONSTRUKTE	387
FIGUUR 7.24: SEUNS GROEP – NEGATIEWE KONSTRUKTE	389
FIGUUR 7.25: SAMEVATTING VAN ALLE RESPONDENTE – POSITIEWE KONSTRUKTE	392
FIGUUR 7.26: SAMEVATTING VAN ALLE RESPONDENTE–NEGATIEWE KONSTRUKTE	393
FIGUUR 7.27: AKADEMIESE PRESTASIE - GROEP	395
FIGUUR 7.28: AKADEMIESE PRESTASIE: GROEP RESPONDENTE	396
FIGUUR 8.1: SKEMATIESE VOORSTELLING VAN DIE HOOFELEMENTE VAN DIE STUDIE NA AANLEIDING VAN ROTHMAN EN THOMAS SE INTERVENSIE NAVORSINGSPROSES (De Vos, 2002:394-418).....	401

BYLAE

BYLAE 1: TOESTEMMINGSBRIEF VAN OUIERS

BYLAE 2: TOESTEMMINGSBRIEF VAN RESPONDENTE

BYLAE 3: KINDERFUNKSIONERINGSINVENTARIS – HOËRSKOOL

BYLAE 4: TOESTEMMING VAN ETIESE- EN NAVORSINGSKOMITEE